

*Margareta Stålnacke, Tore Nøtnæs
og Gustav Haraldsen*

**Fokusgrupper om
husholdningsbegrepet**

Notater

Forord

I dette notatet presenteres resultatet av fokusgruppene som ble arrangert i forbindelse med prosjektet "Definisjoner og standarder for gruppering av husholdninger og familier". Prosjektet har som mål å utvikle et nytt husholdningsspørsmål. Bakgrunnen for gjennomføringen av fokusgruppene er ønsket om å teste ut sentrale begreper i de husholdningsspørsmålene som ble brukt i Statistisk sentralbyrå (SSB) i 1999, samt å innhente ideer til hvordan man kan formulere et nytt kosthusholdningsspørsmål. Alt som benevnes som "dagens situasjon" i notatet, referer seg derfor til forholdene slik de var den gang.

Fokusgruppene har vært var et samarbeidsprosjekt mellom Seksjon for statistiske metoder og standarder og Seksjon for intervjuundersøkelser. Gustav Haraldsen, Dag Roll-Hansen og Margareta Stålnacke (Seksjon for statistiske metoder og standarder) har stått for gjennomføringen av fokusgruppene, mens Agnes A. Ritland og Glenn Erik Wangen (Seksjon intervjuundersøkelser) har vært ansvarlige for rekrutteringen av deltakere. Alle intervjuene ble gjennomført i SSB lokaler. Tore Nøtnæs har hjulpet til med å skrive notatet. Anne Gro Hustoft har kommet med nyttige kommentarer under arbeidet med notatet.

Innhold

FORORD	1
OPPSUMMERING	3
KONKLUSJON.....	4
HUSHOLDNINGSBEGREPET.....	6
FOKUSGRUPPER.....	6
UTVALG TIL FOKUSGRUPPENE	7
GJENNOMFØRING AV FOKUSGRUPPENE.....	8
INTERVJUGUIDER OG PRAKTISKE OPPGAVER.....	9
A. GUIDE FOR FOKUSGRUPPER VEDRØRENDE HUSHOLDNINGSSPØRSMÅL - ELDRE, FORELDRE OG STUDENTER.....	9
B. GUIDE FOR FOKUSGRUPPER VEDRØRENDE HUSHOLDNINGSSPØRSMÅL - INTERVJUERE.....	14
RESULTATET AV FOKUSGRUPPENE.....	19
DELTAKERNES FORSTÅELSE AV FAMILIE- OG HUSHOLDNINGSBEGREPET (PUNKT 2 I INTERVJUGUIDEN)	19
DELTAKERNES VURDERINGER AV HVILKEN HUSHOLDNING TVILSTILFELLENE TILHØRTE (PUNKT 3 I INTERVJUGUIDEN)	21
<i>Studenten i eksempel 1</i>	22
<i>Den vernepliktige i eksempel 1</i>	23
<i>Hybelboeren i eksempel 1</i>	24
<i>Praktikanten i eksempel 2</i>	24
<i>Pendleren i eksempel 2</i>	25
<i>Beboerne i generasjonsboligen i eksempel 3</i>	26
<i>Person på pleiehjem i eksempel 3</i>	26
<i>Eget spørsmål til intervjuerne</i>	26
OPPLESING AV KOSTHUSHOLDNINGSSPØRSMÅLET (PUNKT 4.1 I INTERVJUGUIDEN).....	26
BEGREPSDISKUSJON (PUNKT 4.2 I INTERVJUGUIDEN).....	28
SPØRSMÅLSFORMULERINGER (PUNKT 5 I INTERVJUGUIDEN).....	30
LITTERATURLISTE.....	33
DE SIST UTGITTE PUBLIKASJONENE I SERIEN NOTATER.....	34

Oppsummering

Spørsmålet om husholdningssammensetning stilles i mange av SSB undersøkelser. Vi finner det blant annet i Folke-og bolig tellingen og i flere av utvalgsundersøkelsene. Det knytter seg imidlertid problemer til husholdningsspørsmålene. Problemet er at spørsmålene stilles på forskjellige måter i ulike undersøkelser, hvilket medfører at husholdningsdataene (fra de ulike undersøkelsene) ikke er sammenlignbare. Prosjektet "Definisjoner og standarder for gruppering av husholdninger og familier", som denne undersøkelsen er en del av, har til hensikt å utvikle et nytt husholdningsspørsmål som skal erstatte dagens husholdningsspørsmål. Det nye spørsmålet er ment å skulle ha en spørresekvens som gjør det mulig å kartlegge både bo- og kosthusholdning¹ samtidig. Bakgrunnen for at det ble gjennomført fokusgrupper, var ønsket om å teste folks forståelse av sentrale begreper i dagens husholdningsspørsmål, samt ønsket om å innhente idéer til hvordan man kan formulere et nytt kosthusholdningsspørsmål.

Vi valgte å gjennomføre fire fokusgrupper med ulike grupper mennesker. De var: (i) eldre over 67 år, (ii) foreldre med barn i alderen 19-27 år, (iii) studenter i alderen 19-27 år og (iv) intervjuere med lang fartstid i SSB. De tre første gruppene ble valgt fordi de erfaringsmessig representerer "problemtilfeller" der det er vanskelig å plassere personer i rett husholdning. Fra gruppen med foreldre forventet vi f.eks. å få belyst problemet med barn som studerer borte. Den fjerde gruppen med intervjuere ble valgt fordi de har lang erfaring med husholdningsspørsmål og med problemtilfellene vi var kjent med.

I fokusgruppene ble deltakerne presentert for fem oppgaver som de skulle diskutere. I den første oppgaven fikk deltakerne gjøre rede for sin egen husholdning. Hensikten var å studere deltakernes forståelse av husholdningsbegrepet. I den andre øvelsen skulle deltakerne plassere såkalte "tvilstilfeller" i rett husholdning. Hensikten var å studere folks vurderinger av hvem som tilhører og ikke tilhører en husholdning. Fra tidligere undersøkelser visste vi at borteboende studenter, vernepliktige, pendlere, praktikanter og folk på institusjon er grupper av mennesker som det kan være vanskelig å plassere i rett husholdning. Årsaken er at disse ofte bor på en annen adresse enn den de er oppført med i Folkeregisteret. Den tredje øvelsen gikk ut på at et av de eksisterende kosthusholdningsspørsmålene ble lest opp for deltakerne. Deltakerne skulle så skrive ned det de husket av spørsmålet. I den fjerde oppgaven skulle deltakerne kommentere sentrale begreper i dagens husholdningsspørsmål. Den siste oppgaven gikk ut på at deltakerne skulle komme med idéer til hvordan et nytt kosthusholdningsspørsmål kunne formuleres.

Fokusgruppene viste at deltakerne hadde en brukbar forståelse av hva en husholdning er. Alle gruppene mente at en husholdning består av mennesker som deler *kost* og *bolig*.

¹ Bohusholdning henspeiler på folk som bor sammen. Kosthusholdning innebærer at man i tillegg til å bo sammen, også skal ha en viss grad av økonomisk fellesskap.

Til tross for at gruppene hadde en nokså lik forståelse av hva en husholdning er, hadde gruppene en noe ulik vurdering av hvilken husholdning tvilstilfellene i den andre oppgaven tilhørte. Gruppen av eldre mente i større grad enn de andre gruppene at tvilstilfellene tilhørte hjemmehusholdningen.

Når det gjelder resultatet av den tredje oppgaven, viste fokusgruppene at kosthusholdningsspørsmålet som ble lest opp for deltakerne, fungerte dårlig. Deltakerne syntes spørsmålet var langt, og mange fortalte at de hadde store problemer med å oppfatte hva de ble spurt om. Deltakernes oppfatning ble bekreftet av intervjuerne. De fortalte at de ofte ble avbrutt av IO² under opplesingen av spørsmålet, fordi IO ikke skjønnte hva ord og uttrykk i spørsmålet betydde.

I fokusgruppene kom det klart fram at begreper som oppfattes som naturlige av SSB, ikke nødvendigvis oppfattes slik av folk flest. Mange av deltakerne mente for eksempel at *bohusholdning* var et vanskelig begrep, og flere forsto det annerledes enn slik SSB ønsker at folk skal forstå begrepet. SSB definerer bohusholdning som "personer som er fast bosatt i samme bolig" (Hauge et al 2000). Mange av deltakerne mente imidlertid at begrepet henspiller på mennesker som deler utgifter til bolig, strøm, forsikring osv. Når deltakerne ble spurt om hvordan man burde spørre for å få tak i dem som tilhører samme bohusholdning, likte deltakerne formuleringen "*personer som bor i samme bolig*".

Begrepet *kosthusholdning* ble oppfattet som mer logisk av deltakerne. Deltakerne mente begrepet henspiller på mennesker som har felles kost. Noen av deltakerne mente imidlertid at kosthusholdning burde innbefatte flere husholdningsutgifter enn bare maten.

Deltakerne kom med flere gode forslag til formuleringer som kan brukes i et nytt kosthusholdningsspørsmål. Alle gruppene mente det er unødvendig å spise sammen for å tilhøre samme husholdning. Det er nok at maten kommer fra samme kjøleskap og dermed innebærer en form for økonomisk fellesskap. Formuleringen "*ha felles kost*" ble ansett for å være velegnet for å få frem hvem som tilhører samme kosthusholdning. Denne formuleringen ble også likt av intervjuerne.

Konklusjon

Fokusgruppene har bidratt med viktig kunnskap for å forbedre og videreutvikle husholdningsspørsmålene. Det er særlig tre forhold vi bør ta hensyn til i utformingen av et nytt kosthusholdningsspørsmål:

- Det er viktig at spørsmålet ikke blir for langt. Folk har problemer med å huske hva de blir spurt om, dersom spørsmålet blir for omfattende.
- Det er viktig at spørsmålet spør etter konkrete forhold. Erfaring har vist at folk flest har lettere for å svare på spørsmål som spør etter konkrete forhold, enn å svare på spørsmål som spør etter generelle forhold.

² IO er en forkortelse for intervjuerobjekt.

- Det er viktig at oppgaven med å tolke hvem som tilhører en kostholdning, overføres til intervjuer/intervjuerprogrammet. Slik kostholdningsspørsmålene er laget i dag, er det IO's oppgave å vurdere hvem som tilhører og ikke tilhører en kostholdning. Fokusgruppene har vist at denne praksisen er uheldig. Årsaken er at folk tolker kostholdningsdefinisjonene ulikt, hvilket gjør kostholdningsdatane usikre.

Husholdningsbegrepet

Husholdning er et vanskelig begrep. De fleste har en viss intuitiv forståelse av hva en husholdning er, men når folk prøver å gi en mer presis definisjon av begrepet, viser det seg at begrepet tolkes på ulike måter, og at folk har ulike oppfatninger av hvem som tilhører og ikke tilhører en husholdning.

SSB bruker to ulike husholdningsbegreper i sin statistikk; *bohusholdning* og *kosthusholdning*. Begrepet bohusholdning brukes i Folke- og bolig tellingen (FoB), mens kosthusholdning brukes i mange av utvalgsundersøkelsene. Bohusholdning henspeiler på folk som bor sammen. Kosthusholdning innebærer at man i tillegg til å bo sammen, også skal ha en viss grad av økonomisk fellesskap. Det sistnevnte er forsøkt definert på flere måter, bl.a. med formuleringene "ha minst et daglig måltid felles" eller "ha samme matbudsjett".

Ingen av de to husholdningsbegrepene bohusholdning og kosthusholdning er entydige. Derfor har SSB lagt til en del presiseringer i husholdningsspørsmålene. Ser vi f.eks. på presiseringen som gjelder studenter i bohusholdningsspørsmålet, så lyder den slik:

Studenter regnes f.eks. som en del av husvertens bohusholdning dersom de ikke har egen inngang til hybelen sin, men som en separat bohusholdning dersom de har hybel med egen inngang.

I instruksene som intervjuerne bruker i Samordnet levekårsundersøkelse, heter det om kosthusholdning for gruppen ugifte borteboende studenter 18 år og eldre:

Ugifte studenter som oppfyller kravene til borteboerstipend skal registreres som bosatt på studiestedet dersom utdanningen varer mer enn 6 måneder. Studenter skal regnes som fast bosatt i foreldrehjemmet dersom de bor hjemme minst 4 dager pr. uke.

Presiseringene ovenfor kan virke uforenlige. De kan resultere i at en student utgjør en egen bohusholdning, samtidig som vedkommende tilhører foreldrenes kosthusholdning.

Som et ledd i arbeidet med å forbedre husholdningsspørsmålene i SSBs undersøkelser, ble det arrangert fokusgrupper. Hensikten var å få innsikt i hvordan deltakene oppfattet dagens husholdningsspørsmål, samt få innspill på hvordan vi kan lage et nytt kosthusholdningsspørsmål.

Fokusgrupper

Fokusgrupper er en anerkjent forskningsmetode når man ønsker å undersøke:

- hvilke argumenter får deltakerne til å si ja til å delta i en undersøkelsen?
- hvilke begreper bruker deltakerne når de diskuterer temaet for undersøkelsen?
- hva forstår deltakerne med begreper som er tenkt brukt i spørreskjemaet?
- hvilke spørsmål synes deltakerne er mest og minst interessante å svare på?
- hvorfor synes deltakerne noen spørsmål er lette og andre vanskelige å svare på?

Ved å snakke sammen inspirerer deltakerne hverandre til å tenke igjennom forskjellige sider ved temaet som diskuteres. Ved å lytte til samtalen kan man få idéer til hva man bør spørre om og hvordan man bør ordlegge seg i spørsmålene. Fokusgrupper er spesielt nyttige i starten av planleggingen; før man har begynt å lage spørsmål eller bestemt seg for hvordan datainnsamlingen skal foregå.

Tidlig i prosjektet ble det besluttet at fokusgruppene skulle bestå av deltakergrupper som kan ha problemer med å plassere enkelte personer (oftest familiemedlemmer) i korrekt husholdning. Fra tidligere undersøkelser visste vi at borteboende studenter, vernepliktige, pendlere, hybelboere, praktikanter og personer på institusjon er grupper av mennesker som det kan være vanskelig å plassere i riktig husholdning. Årsaken er at disse menneskene ofte bor på en annen adresse enn den de er oppført med i Folkeregisteret. Sagt på en annen måte; deres faktiske adresse er en annen enn deres formelle adresse. Det forhold at disse menneskene bor på en annen adresse enn den de er registrert på i Folkeregisteret, gjør folk usikre på om disse er en del av egen husholdning, eller om de utgjør egne selvstendige husholdninger. Vi valgte å gjennomføre fire fokusgrupper med mennesker som er berørt av disse "tvilstilfellene". Gruppene bestod av:

- *Eldre over 67 år.* Vi ønsket å intervjuere eldre med familiemedlemmer på institusjon, samt eldre med hybelboere.
- *Foreldre med barn i alderen 19-27.* Vi ønsket å intervjuere foreldre med borteboende "studentbarn", foreldre med vernepliktige barn, samt foreldre med hybelboere.
- *Studenter i alderen 19-27 år.* Vi ønsket at studentene skulle representere ulike boformer, slik som; "bor hos foreldre", "bor på studenthybel", "bor på privathybel" eller "bor i kollektiv".
- *Erfarne intervjuere.* Vi ønsket at intervjuene skulle hjelpe oss med å identifisere problemer i de nåværende husholdningsspørsmålene.

Utvalg til fokusgruppene

Vi forsøkte å rekruttere ti personer til hver av fokusgruppene. Seksjon for intervjuundersøkelser var ansvarlig for rekrutteringsarbeidet. Rekrutteringen av eldre, foreldre og intervjuere gikk lett, mens rekrutteringen av studenter gikk noe tregere. Som tidligere nevnt, er det ønskelig at fokusgrupper skal bestå av personer som ikke kjenner hverandre på forhånd. Det viste seg imidlertid at nesten halvparten av deltakerne i studentgruppen hadde erfaring som intervjuer i SSB. Dermed var eller hadde de vært kolleger. I gruppen med intervjuere visste vi at deltakerne kjente hverandre fra før. Vi forsøkte å oppnå en jevn fordeling mellom kvinner og menn i fokusgruppene. Vi rekrutterte flere deltakere enn det vi egentlig trengte. Hensikten var å sikre oss mot frafall. Alle som hadde sagt ja til å være med, stilte imidlertid opp, slik at gruppene ble noe større enn planlagt. Nedenfor ser vi nærmere på kravene som ble stilt til trekkingen av utvalget for de ulike gruppene.

- Eldregruppen skulle være pensjonister over 67 år, bosatt i osloregionen. Det første vi gjorde var å trekke et representativt utvalg på 100 personer fra Befolkningsregisteret. Fra dette utvalget ble det gjort et kvoteutvalg på tolv personer. Kvoteutvalget ble delt inn i tre kvoter med fire i hver gruppe. Kvotene besto av (i) eldre med familiemedlemmer på institusjon, (ii) eldre som hadde hybelboere og (iii) andre eldre (dvs. eldre som ikke tilhørte noen av de forannevnte kvotene). Rekrutteringen til kvotene foregikk ved at vi ringte rundt til personene på listen fra Befolkningsregisteret, og spurte om de hadde de egenskapene vi ønsket. Så snart vi hadde fylt opp de tre kvotene stoppet vi ringerunden. Vi kontaktet med andre ord ikke alle 100 på listen fra Befolkningsregisteret. Ti deltakere møtte til fokusgruppeintervju (to meldte avbud). Det var like mange kvinner som menn i eldregruppen. Blant deltakerne var det både enslige, gifte, særboere og en med ektefelle på pleiehjem.
- Vi ønsket at deltakerne i gruppen med foreldre skulle ha barn i alderen 19-27 år og være bosatt i osloregionen. Også her benyttet vi oss av en kombinasjon av representativt utvalg og kvoteutvalg. Først ble 100 personer trukket ut fra Befolkningsregisteret, deretter gjorde vi et kvoteutvalg på tolv personer delt inn i tre kvoter á fire personer. Kvotene besto av (i) foreldre med hjemmeboende "studentbarn",

(ii) foreldre med borteboende "studentbarn" og (iii) foreldre til vernepliktige. Foreldregruppen besto av elleve deltakere, seks menn og fem kvinner. En person meldte avbud.

- Studentene skulle være i aldersgruppen 19-27 år og bosatt være i osloregionen. Gruppen bestod av fire kategorier med tre studenter i hver gruppe; (i) studenter som bodde på studenthybel, (ii) studenter som bodde hjemme, (iii) studenter som bodde i kollektiv og (iv) studenter som bodde på privat hybel. Vi baserte oss ikke på utvalg fra register da studenter ofte bor på en annen adresse enn den de er registrert på i Folkeregisteret. Det ble satt opp oppslag på Universitetet på Blindern og på Høgskolesenteret på Bislett der man oppfordret interesserte til å ta kontakt med SSB. Ti studenter meldte seg; syv kvinner og tre menn. Omtrent halve gruppen jobbet, eller hadde jobbet, deltid som intervjuere i SSB ved siden av studiene.
- Kriteriet for valg av intervjuere var at de var telefonintervjuere i SSB med Oslo og Akershus som arbeidsfelt, og at de hadde intervjuerfaring fra både byområder og rurale områder. Vi ønsket åtte intervjuere til fokusgruppen, og alle som ble trukket ut, møtte opp; fire kvinner og fire menn.

De som takket ja til å delta i fokusgruppene fikk tilsendt et brev med opplysninger om dato og tidspunkt for når de skulle møte.

Gjennomføring av fokusgruppene

Det ble avholdt to fokusgrupper per dag, en på formiddagen og en på ettermiddagen. Deretter var det "hviledag", før neste økt med to nye fokusgrupper. Rekkefølgen på gruppene var eldre, foreldre, intervjuere og til slutt studenter. Gustav Haraldsen ledet gruppene med eldre og intervjuere, mens Dag Roll-Hansen ledet gruppene med foreldre og studenter. Fokusgruppene ble gjennomført i uke 45 år 1999.

Møtene begynte med at deltakerne ble informert om hva fokusgrupper er, hva som var tema for møtet og presentasjon av leder og sekretær. Deretter ble deltakerne gjort oppmerksomme på at det ble tatt notater og at samtalene ble tatt opp på kassettbånd. Gruppene fikk også vite at samtalene ble sett av observatører. Disse fulgte samtalene fra TV i et annet rom. Det ble opplyst at kassettbånd og navnelister ville bli tilintetgjort i løpet av 14 dager etter at intervjuet hadde funnet sted. Gruppen fikk også vite at det var frivillig å delta, og man hadde mulighet til å trekke seg hvis man ønsket det. Det var det imidlertid ingen av deltakerne som gjorde. Alle deltakere fikk utdelt en mappe med oppgaver, penn, papir, blank navnelapp og to brosjyrer (Minifakta om Norge og SSBs webtjeneste).

All gruppene viste et stort engasjement for oppgaven de var satt til. Gruppene oppførte seg imidlertid ganske forskjellig. Eldregruppen gav uttrykk for at det var en ære å bli invitert til SSB. Sammenlignet med diskusjonen i studentgruppen, var diskusjonene i eldregruppen meget behersket og hensynsfull. Studentgruppen besto av deltakere med sterke meninger, noe som ga liv i diskusjonen. Foreldregruppen var også en engasjert forsamling. De var opptatt av at kommentarene deres skulle få praktisk betydning for framtidige undersøkelser. Gruppen av intervjuere hadde mange interessante erfaringer å komme med omkring husholdningsspørsmålet.

Intervjuguides og praktiske oppgaver

Det ble laget to intervjuguides til fokusgruppene, en til hver av gruppene med eldre, foreldre og studenter og en for intervjuerne. Årsaken til at det ble laget to forskjellige guides, er at gruppene besitter ulike erfaringer med husholdningsspørsmålene. Eldre, foreldre og studenter har erfaring med å svare på spørsmålene, mens intervjuerne har erfaring med å stille spørsmålene. For oss var det viktig å innhente erfaringer fra begge sider, de som var vant til å svare, og de som var vant til å spørre. De to guidene inneholdt utdypingsspørsmål og praktiske oppgaver.

A. Guide for fokusgrupper vedrørende husholdningsspørsmål - Eldre, foreldre og studenter

1.1. Uformell innledning (til en kaffekopp/mat)

Har noen av dere vært i *Statistisk sentralbyrå* tidligere?
Hva vet dere om Statistisk sentralbyrå?

Har noen av dere deltatt i *diskusjonsgruppe* som denne tidligere?
Hvor var det? Hva var temaet? Synes dere det var artig?

Har noen av dere deltatt i *spørreskjemaundersøkelse* tidligere?
Hva slags undersøkelser? Hva synes dere om spørsmålene?

1.2. Formell innledning (5 min):

Fokusgruppe: En slik diskusjon som dere nå skal være med på kalles en *fokusgruppe*. Formålet med slike diskusjoner er å sette søkelys på spørsmål og opplegg i spørreskjemaundersøkelser ved å søke råd hos dem som skal svare på spørsmålene. Derfor er det dere som skal diskutere og gi oss råd. Vår oppgave er først og fremst å lytte.

Tema for denne fokusgruppen: Finne fram til gode spørsmål som kartlegger hvem som tilhører husholdningen til den som blir intervjuet eller skal fylle ut spørreskjema på egenhånd. Husholdningens størrelse og sammensetning er en nødvendig bakgrunnsopplysning i mange statistikker (f.eks. i statistikk om boligforhold og levekår)

Presentasjon av møteleder og sekretær

Opplegg og regler for deltakelse: Sekretæren vil ta notater. I tillegg blir møtet tatt opp på kassettbånd. Det er også noen som følger med på diskusjonen fra et annet rom. (De vil kanskje sende noen spørsmål inn til oss på slutten av diskusjonen.). Opptaket fra samtalen og alle navnelister blir tilintetgjort i løpet av 14 dager.

Det er frivillig å delta. Er det noen som vil trekke seg, må de gjøre det nå.

BÅND OG VIDEOOVERFØRING (RING 2022) SETTES I GANG

2. Deltakerne presenterer seg selv og sin husholdning (10 min)

Hver av deltakerne presenterer seg og lager samtidig et navnekort. Møteleder/sekretær legger merke til hvilke opplysninger som blir gitt; spesielt om deltakerne forteller *hvor gamle de er, eller når de ble født*

Alle deltakerne blir bedt om å fortelle hvem som tilhører deres husholdning.

Etter presentasjonen stilles spørsmålene:

Har noen av dere andre som bor i samme bolig, men som dere ikke regnet med som en del av husholdningen?

I så fall hvem?

Hvorfor regnet dere dem ikke med?

Har andre deltakere synspunkter på om de skulle vært regnet med eller ikke?

Hva er forskjellen mellom ens familie og ens husholdning?

Eksempel på noen som tilhører husholdningen, men ikke familien:

Eksempel på noen som tilhører familien, men ikke husholdningen:

3. Deltakerenes oppfatninger av hvem som hører med og ikke tilhører husholdningene (3 x 15 min)

Formålet er å diskutere hvem det er naturlig å regne med i forskjellige husholdninger. Eksemplene vises både på transparent og finnes på et av arkene deltakerne har fått.

Eksempel nr 1 (20 min)

Ekteparet Britt og Hans Johansen har tre barn:

En sønn avtjener verneplikten,

ei datter studerer i en annen by

og den yngste sønn bor hjemme.

I tillegg har familien en hybelboer i en kjellerleilighet.

Oppgave 3.1.1

Hvem vil dere regne som medlem av Hans Johansens husholdning?

Oppgave 3.1.2

Hva skal til før vi vil si at datteren har etablert sin egen husholdning?

Hva om hun hadde bodd på hybel i samme by og vært hjemme hver helg

Gjør det noen forskjell om hun bor alene på hybel eller har samboer

eller et eget barn?

Hva om hun bodde i et kollektiv. Hva skulle til for å regne dette som en egen husholdning?

Hvem skulle regnes som husholdningsmedlemmer?

Oppgave 3.1.3

Hva tror dere den vernepliktige vil svare dersom han får spørsmål om sin husholdning?

Hvordan vil han begrunne svaret?

Hva skal til for at den vernepliktige ikke bør regnes som en del av ekteparets Johansens husholdning? (hvor han bodde før han gikk ut i verneplikt)

Hvilken er den vernepliktiges bolig? Hva slags bolig er det?

Eksempel nr 2 (15 min)

Samboerparet Ole Olsen og May Britt Jensen har to barn. May Britt har et barn fra tidligere ekteskap, men de har også ett barn sammen. Ole er pendler og er bare hjemme i helgene. Paret har også en praktikant boende i huset.

Oppgave 3.2.1

Sammenlign gruppas oppfatning om hybelboerens husholdningsstatus i forrige eksempel, med praktikantens. Hva skal til for at en losjerende skal betraktes som del av vertsfamiliens husholdning?

Egen boenhet vs hybel som har felles inngang med vertsfamilien

Kost?

Oppgave 3.2.2

Hvem er det naturlig å regne med i Ole Olsens husholdning

Hva skal til for at dere mener en pendler bør betraktes som en egen husholdning?

dagpendler, ukependler, månedspendler

langtidspendler som ikke har meldt flytting eller som har meldt flytting?

Eksempel nr 3 (10 min)

Anna Eriksen bor i den ene delen av en generasjonsbolig. Sønnen Oddvar og svigerdatteren Trine bor i den andre delen. Ektefellen, Geir Eriksen bor på pleiehjem

Oppgave 3.3.1

Hvem vil dere regne med i Oddvar Eriksens husholdning?

Hvem vil dere regne med i Anne Eriksens husholdning?

Bor Geir Eriksen alene eller sammen med andre?

4. Oppfatning og begrepsforståelse av standardspørsmål lest over telefon (25 min. En time igjen?)

RING OPP MEDHJELPER som leser opp standardspørsmål om kosthusholdning leses på høyttalende telefon:

Vi vil gjerne vite hvem som tilhører din kosthusholdning. Med kosthusholdning mener vi personer som bor i samme bolig som deg og som du har felles matbudsjett eller felles økonomi med. Regn med familiemedlemmer som avtjener verneplikten og som pendler, også de som vanligvis overnatter borte i forbindelse med jobb, samt eventuelle praktikanter. Barn over 18 år som er bosatt utenfor hjemmet i forbindelse med studier eller skolegang, samt familiemedlemmer bosatt på institusjon, skal ikke regnes med i kosthusholdningen. Hybelboere skal ikke regnes med dersom ikke kost inngår i leieavtalen.

Oppgave 4.1 (10 min)

Bruk det arket med overskriften Kosthusholdning og skriv ned hvem som ifølge dette spørsmålet skal regnes med og ikke regnes med i kosthusholdningen.

Sjekk hvor mye deltakerne fikk med seg.

Diskuter om definisjonen oppfattes som naturlig eller ikke ved å sammenligne resultatene med de avgrensningene vi gjorde under pkt 4.

Oppgave 4.2 (15 min)

Diskuter om det er noen forskjell på begreparene....(VISES PÅ TRANSPARENT)

"ha minst ett daglig måltid felles" eller "ha felles matbudsjett"

"ha felles matbudsjett" eller "ha felles økonomi"

"personer som er fast bosatt i boligen" sammenlignet med "personer som bor i samme bolig"

"familiemedlemmer som avtjener verneplikten" sammenlignet med "personer som er i førstegangs militærtjeneste"

"familiemedlemmer som avtjener verneplikten" sammenlignet med "personer som avtjener verneplikt og var bosatt i husholdningen før tjenesten"

5. Deltakerne lager sine egne spørsmål til husholdningsoversikt (20 min)

Hver deltaker får et ark med tabellen som brukes for å kartlegge husholdninger.

Deltakerne fyller ut tabellen for sin husholdning

Deltakerne får i oppgave å formulere ett eller flere spørsmål som de ville stille dersom de skulle samle inn disse opplysningene om kosthusholdningen.

Forslagene diskuteres.

Legg særlig merke til om deltakerne velger å be om å få listet opp husholdningsmedlemmene først for så å be om tilleggsopplysninger, eller om de spør om alle opplysninger for ett og ett husholdningsmedlem.

Hva slags formulering skal brukes om "relasjonskolonnen"?

6. Pause (15 min. Etter 1 time og 45 min)

7. Spørsmål fra de som følger samtalen (10 min)

8. Oppsummering for avsluttende kommentarer (15 min)

Møteleder foreslår konklusjoner som kommenteres av deltakerne

Tema:

1. Hva er de forskjellene mellom det vi vanligvis forstår som en husholdning og den formelle definisjonen som brukes i statistikk.?

2. Hvilke grenser er vanskeligst å trekke mellom de som skal regnes med og ikke regnes med i husholdningen?

3. Hvilke er de beste begrepene å bruke for å avgrense husholdningen?

4. Bør vi spørre om alle husholdningsopplysninger for en og en person eller om en og en opplysning om for alle personene i husholdningen?

Er det noen som har flere synspunkter?

10. Avslutning

Er dere fornøyd med resultatet? Hvordan var det å delta i en slik samtale?

Utdeling av gavesjekker.

B. Guide for fokusgrupper vedrørende husholdningsspørsmål - intervjuere

1.1. Uformell innledning (til en kaffekopp)

Hvilke undersøkelser holder dere på nå?

Problemene med omnibusundersøkelsen

Om de ser fram til tidsnytting neste år

Forventninger til nye PC'er og programvare

1.2. Formell innledning (5 min):

Tema for denne fokusgruppa: Finne fram til gode spørsmål som kartlegger hvem som tilhører husholdningen til den som blir intervjuet eller som skal fylle ut spørreskjema på egenhånd.

Presentasjon av møteleder og sekretær

Opplagg og regler for deltakelse: Sekretæren vil ta notater. I tillegg blir møtet tatt opp på kassettbånd. Det er også noen som følger med på diskusjonen fra et annet rom. (De vil kanskje sende noen spørsmål inn til oss på slutten av diskusjonen.). Opptaket fra samtalen og alle navnelister blir tilintetgjort i løpet av 14 dager.

Det er frivillig å delta. Er det noen som vil trekke seg, må de gjøre det nå.

BÅND OG VIDEOOVERFØRING (RING 2022) SETTES I GANG

1.3. Deltakerne presenterer seg selv (5 min)

Hver av deltakerne presenterer seg og lager samtidig et navnekort.

2.1. Hvordan intervjuerne stiller husholdningsspørsmålet og hvilke problem de har med det (20 min)

RING OPP MEDHJELPER som leser opp standardspørsmål om kosthusholdning leses på høytalende telefon:

Vi vil gjerne vite hvem som tilhører din kosthusholdning. Med kosthusholdning mener vi personer som bor i samme bolig som deg og som du har felles matbudsjett eller felles økonomi med. Regn med familiemedlemmer som avtjener verneplikten og som pendler, også de som vanligvis overnatter borte i forbindelse med jobb, samt eventuelle praktikanter. Barn over 18 år som er bosatt utenfor hjemmet i forbindelse med studier eller skolegang, samt familiemedlemmer bosatt på institusjon, skal ikke regnes med i kosthusholdningen. Hybelboere skal ikke regnes med dersom ikke kost inngår i leieavtalen.

Leser dere hele spørsmålet når dere gjennomfører telefonintervju?

Hvem har folk lett for å glemme? Hvilke grupper glemmer hvem? SKRIV EVT PÅ TRANSPARENT

Hvem har folk lett for å ta med uten at de hører med? Hvilke grupper tar med for mange?

Hvilke grupper glemmer og hvilke grupper tar helst med for mange?

2.2. Intervjuernes oppfatninger av hvilke problemer som finnes i eksempel

Kort om hvem intervjuerne ville inkludere og ekskludere. Er dette et problemtilfelle. I så fall på hvilken måte?

Eksempel nr 1 (10 min)

Ekteparet Britt og Hans Johansen har tre barn:

En sønn avtjener verneplikten,

ei datter studerer i en annen by

og den yngste sønn bor hjemme.

I tillegg har familien en hybelboer i en kjellerleilighet.

Oppgave 2.1.1

Hvem vil dere regne som medlem av Hans Johansens husholdning?

Oppgave 2.1.2

Hva skal til før vi vil si at datteren har etablert sin egen husholdning?

Hva om hun hadde bodd på hybel i samme by og vært hjemme hver helg

Gjør det noen forskjell om hun bor alene på hybel eller har samboer

eller et eget barn?

Hva om hun bodde i et kollektiv. Hva skulle til for å regne dette som en egen husholdning?

Hvem skulle regnes som husholdningsmedlemmer?

Oppgave 2.1.3

Hva tror dere den vernepliktige vil svare dersom han får spørsmål om sin husholdning?

Hvordan vil han begrunne svaret?

Hva skal til for at den vernepliktige ikke bør regnes som en del av ekteparets Johansens husholdning? (hvor han bodde før han gikk ut i verneplikt)

Hvilken er den vernepliktiges bolig? Hva slags bolig er det?

Eksempel nr 2 (5 min)

Samboerparet Ole Olsen og May Britt Jensen har to barn. May Britt har et barn fra tidligere ekteskap, men de har også ett barn sammen. Ole er pendler og er bare hjemme i helgene. Paret har også en praktikant boende i huset.

Oppgave 2.2.1

Sammenlign gruppas oppfatning om hybelboerens husholdningsstatus i forrige eksempel, med praktikantens. Hva skal til for at en losjerende skal betraktes som del av vertsfamiliens husholdning?

Egen boenhet vs hybel som har felles inngang med vertsfamilien

Kost?

Oppgave 2.2.2

Hvem er det naturlig å regne med i Ole Olsens husholdning

Hva skal til for at dere mener en pendler bør betraktes som en egen husholdning?

dagpendler, ukependler, månedspendler

langtidspendler som ikke har meldt flytting eller som har meldt flytting?

Eksempel nr 3 (5 min)

Anna Eriksen bor i den ene delen av en generasjonsbolig. Sønnen Oddvar og svigerdatteren Trine bor i den andre delen. Ektefellen, Geir Eriksen bor på pleiehjem

Oppgave 3.3.1

Hvem vil dere regne med i Oddvar Eriksens husholdning?

Hvem vil dere regne med i Anne Eriksens husholdning?

Bor Geir Eriksen alene eller sammen med andre?

3. Hvordan fange inn problemgrupper eldre og foreldre har identifisert?

VIS TRANSPARENT Diskuter hvordan forskjellige aktører i problemtilfellene vil oppfatte kosthusholdningsspørsmålet

1. Vernepliktige som avtjener langt borte fra hjemmet (eldre vil fortsatt ha dem med, foreldrene vil helst definere dem ut. Hva de vernepliktige selv vil gjøre vet vi ikke)
2. Studenter som bor for seg selv (enten i foreldrenes bolig eller på hybel), men som i høy grad får støtte fra hjemmet. (sett fra foreldrenes og studentenes synsvinkel)
3. Langtidspendlere som har egen leilighet der de jobber.
4. Unge med midlertidig bopel

4. Hva er de beste begrepene (20 min) ?

Diskuter om det er noen forskjell på begreparene....(VISES PÅ TRANSPARENT)

Hvilke er de beste

"ha minst ett daglig måltid felles" eller "ha felles matbudsjett"

"ha felles matbudsjett" eller "ha felles økonomi"

"bohusholdning" vs "personer som er fast bosatt i boligen"

"personer som er fast bosatt i boligen" sammenlignet med "personer som bor i samme bolig"

"familiemedlemmer som avtjener verneplikten" sammenlignet med "personer som er i førstegangs militærtjeneste"

"familiemedlemmer som avtjener verneplikten" sammenlignet med "personer som avtjener verneplikt og var bosatt i husholdningen før tjenesten"

4. Pause (med mat. 1 time har gått)

5. Deltakerne lager sine egne spørsmål til husholdningsoversikt (30 min)

Hver deltaker får et ark med tabellen som brukes for å kartlegge husholdninger.

Deltakerne fyller ut tabellen for sin husholdning

Deltakerne får i oppgave å formulere ett eller flere spørsmål som de ville stille dersom de skulle samle inn disse opplysningene om kosthusholdningen.

Forslagene presenteres

(Legg merke til om deltakerne velger å be om å få listet opp husholdningsmedlemmene først for så å be om tilleggsopplysninger, eller om de spør om alle opplysninger for ett og ett husholdningsmedlem.)

Rekkefølgen av opplysninger man ber om

Hva slags formulering skal brukes om "relasjonskolonnen"?

6. Oppsummering for avsluttende kommentarer (30 min)

I dagligtalen snakker vi gjerne om "kost og losji". I utgangspunktet er det de som deler kost og losji vi ønsker å ha med i en oversikt over kosthusholdningen, mens bohusholdningen i utgangspunktet er de losjerer sammen. I tillegg kommer noen grupper som helt eller delvis faller utenfor denne definisjonen, men som likevel skal regnes med. Dersom vi også antar at noen tar med personer de strengt tatt ikke deler kost og losji med, kan vi tenke oss at husholdningsspørsmålet må bygges opp av fire elementer:

A) En beskrivelse av hva det vil si å dele kost

B) En avgrensning av hva som regnes som en boenheter

C) Ett eller flere kontrollspørsmål som gjør det mulig å identifisere personer som er nevnt, men som ikke skal være med (for mange)

D) Ett eller flere kontrollspørsmål som gjør det mulig å identifisere personer som ikke er nevnt, men som likevel skal være med (for få)

Oppsummering:

1. Hvilke begreper bør vi bruke for å forklare hva det betyr å dele kost?

2. Hvilke begrep bør vi bruke for å avgrense boenheter?

3. Hvilke kontrollspørsmål bør vi stille for å identifisere personer som ofte nevnes, men som ikke skal være med i kosthusholdningsoversikten?

4. Hvilke kontrollspørsmål bør vi stille for å identifisere personer som er lett å glemme, men som skal være med i kosthusholdningsoversikten?

5. I hvilken rekkefølge bør disse spørsmålene stilles?

6. Bør vi spørre om alle husholdningsopplysninger for en og en person eller om en og en opplysning om for alle personene i husholdningen?

7. I hvilken rekkefølge bør spørsmålene om det enkelte husholdningsmedlem stilles?

Er det noen som har flere synspunkter?

7. Avslutning

Er dere fornøyd med resultatet?

Resultatet av fokusgruppene.

I det følgende presenteres resultatene av fokusgruppene.

Deltakernes forståelse av familie- og husholdningsbegrepet (punkt 2 i intervjuguide A)

For at deltakerne skulle komme inn i tankegangen omkring husholdningsbegrepet, tok vi utgangspunkt i deres egne husholdninger, og diskuterte deres oppfatninger av begrepene "familie" og "husholdning". Alle deltakerne ble spurt om hvem som tilhørte familien og husholdningen deres. Etter at deltakerne hadde svart på hvem som tilhørte husholdningen deres, ble de spurt om det var andre som bodde i samme bolig som dem, men som de ikke hadde regnet som del av husholdningen.

Blant deltakerne i *eldregruppen* var det enighet om at en familie består av ektefeller, barn og slekt. I gruppen oppstod det imidlertid en diskusjon om hvorvidt voksne borteboende barn (samt deres barn) som spiser mye hjemme hos foreldrene, også er en del av den eldre generasjonens husholdning. Etter mye diskusjon ble gruppen enig om at voksne barn og deres barn utgjør egne selvstendige husholdninger, og at de i husholdningssammenheng skal betraktes som besøkende. De som var særboere, syntes ikke at vennen/venninnen tilhørte husholdningen da han/hun bodde for seg selv. Personen som hadde ektefellen på institusjon, regnet ikke ektefellen som en del av egen husholdning.

Etter at deltakerne i *foreldregruppen* hadde sagt hvem de anså å tilhøre egen husholdning, framkom det at en av deltakerne hadde en hybelboer som han ikke hadde betraktet som en del av familiens husholdning. En annen hadde sønnens venninne midlertidig boende hos seg, men vedkommende var i tvil om hun var en del av familiens husholdning. Under diskusjonen ble det også nevnt andre eksempler på personer som hadde bodd midlertidig i husholdningene. I noen tilfeller ble disse betraktet som en del av husholdningen, i andre tilfeller ikke. En av deltakerne hadde en sønn, samt sønnens samboer, boende i en hybel i huset. Hybelleiligheten hadde egen inngang og eget kjøkken. Deltakeren mente sønnen og samboeren utgjorde en egen husholdning da de stelte seg selv. Gruppen var enig i dette så lenge de hadde eget kjøkken. Gruppen mente samboerparet også ville utgjøre en egen husholdning selv om de hadde felles inngang med foreldrene. En av deltakerne mente at sønnen og samboeren også ville utgjøre en egen husholdning selv om de ikke betalte husleie til foreldrene. Etter en tids diskusjon kom en av deltakerne inn på at det kunne være smart å knytte husholdningsdefinisjonen opp mot om man hadde *felles mathusholdning* eller ikke. Argumentet var at personer som har samme matbudsjett, tilhører samme husholdning. En annen mente at et viktig kriterium for å avgjøre om noen tilhører husholdningen eller ikke, er å se *hvordan de økonomiske forpliktelsene deles*. Økonomiske forpliktelser kunne måles i form av felles matbudsjett, eller ved at man bruker samme kjøleskap. Flere av deltakerne syntes det var relevant å trekke inn andre husholdningsutgifter (strøm, forsikring osv.) i de

økonomiske forpliktelsene. En av deltakerne mente at det å *dele på husholdningsutgiftene* var en ting, noe ganske annet var å ha *felles økonomi*. Det sistnevnte var mer omfattende enn bare å dele på husholdningsutgiftene.

Samtalen kom også inn på forskjellen mellom *familie* og *husholdning*. Foreldregruppen mente en familie består av ektefeller, barn og slekt. Det som skiller en husholdning fra en familie, er at en husholdning kan bestå av andre mennesker enn familiemedlemmer, f.eks. praktikanter, studenter og venner. I samtalen kom det fram at utvekslingsstudenter ble regnet som en del av familien. Det fantes også tilfeller der man ikke regnet familiemedlemmer til husholdningen, f.eks. barn som bodde på hybel i foreldrenes hus.

Flere av deltakerne i *studentgruppen* kom med eksempler på personer som de delte bolig med, men som de ikke regnet som en del av husholdningen sin. En av deltakerne fortalte at hun bodde sammen med en annen person som hun delte kjøkken og bad med, men vedkommende ble ikke regnet som en del av husholdningen. En annen fortalte at hun bodde på studenthybel med syv andre, men heller ikke hun så på de andre som en del av husholdningen sin. De av studentene som delte bosted med en venninne eller en søster, betraktet disse som en del av egen husholdning. Etter at gruppen hadde diskutert litt fram og tilbake, mente deler av gruppen at et mulig kriterium for å vurdere hvorvidt en person som man bor sammen med, er en del av egen husholdning eller ikke, er om "samboerskapet" er tilfeldig. Ifølge denne tankegangen burde tilfeldige "samboere" ikke betraktes som en del av egen husholdning, mens ikke-tilfeldige "samboere" (eksempelvis en venninne eller en søster) burde betraktes som en del av husholdningen. Andre i gruppa mente dette var et altfor subjektivt kriterium. Ifølge dem måtte det finnes mer objektive kriterier for å vurdere hvem som tilhører en husholdning. En av deltakerne fortalte at hun hadde problemer med å avgjøre om hun var samboer eller ikke. Det som gjorde det vanskelig, var at hun og kjæresten ikke bodde sammen hele tiden. Kjæresten hadde beholdt leiligheten sin, og han benyttet den av og til.

Studentgruppen diskuterte også hva som er forskjellen på begrepene *familie* og *husholdning*. Deltakerne mente at en *familie* forutsatte bånd mellom mennesker; biologisk eller ved at man var kjærester. En *husholdning* derimot, kunne bestå av personer både med og uten familiære bånd. En av deltakerne fortalte at hun tidligere hadde bodd i kollektiv med venner som var mye sammen på fritiden. I kollektivet spleiset de på husleien, men de kjøpte maten hver for seg. Vedkommende mente at kollektivet utgjorde en felles husholdning. Det som var utslagsgivende for at det var en felles husholdning, var at de spleiset på husleien.

I studentgruppen ble det diskutert om ungdom som betaler utgifter til privat forbruk (klær, reiser osv.), samtidig som de bor på gratis hybel hos foreldrene, utgjør egne selvstendige husholdninger eller ikke. Gruppen var stort sett enig om at betaling av privat forbruk ikke er nok til å utgjøre egne selvstendige husholdninger. En av deltakerne mente at ungdom som betaler for å bo hjemme, og som finansierer eget forbruk, men spiser hos foreldrene, fortsatt er en del av foreldrenes husholdning. Begrunnelsen var at vedkommende spiser hos foreldrene.

Deltakernes vurderinger av hvilken husholdning tvilstilfellene tilhørte (punkt 3 i intervjuguide A)

I denne delen av intervjuet ble deltakerne presentert for tre oppgaver som de skulle løse. I oppgavene ble deltakerne bedt om å plassere ulike persontyper (tvilstilfeller) i rett husholdning. Hensikten med øvelsen var å studere deltakernes forståelse av hvem som tilhører, og ikke tilhører, en husholdning. Gruppen av intervjuere fikk en litt annen vri på oppgaven. Med utgangspunkt i sine erfaringer skulle de fortelle hvilke problemer som kan tenkes oppstå i situasjoner lik dem i eksemplene nedenfor. Følgende eksempler på husholdninger ble brukt som oppgaver:

Eksempel nr 1

Ekteparet Britt og Hans Johansen har tre barn: En sønn avtjener verneplikten, ei datter studerer i en annen by og den yngste sønn bor hjemme. I tillegg har familien en hybelboer i en kjellerleilighet.

Spørsmål:

1. Hvem vil dere regne som medlem av Hans Johansens husholdning?
2. Hva skal til før vi vil si at datteren har etablert sin egen husholdning? Hva om hun hadde bodd på hybel i samme by og vært hjemme hver helg? Gjør det noen forskjell om hun bor alene på hybel eller har samboer eller et eget barn? Hva om hun bodde i et kollektiv? Hva skulle til for å regne dette som en egen husholdning? Hvem skulle regnes som husholdningsmedlemmer?
3. Hva tror dere den vernepliktige vil svare dersom han får spørsmål om sin husholdning? Hvordan vil han begrunne svaret? Hva skal til for at den vernepliktige ikke bør regnes som en del av ekteparets Johansens husholdning? (hvor han bodde før han gikk ut i verneplikt) Hvilken er den vernepliktiges bolig? Hva slags bolig er det?

Eksempel nr 2

Samboerparet Ole Olsen og May Britt Jensen har to barn. May Britt har et barn fra tidligere ekteskap, men de har også ett barn sammen. Ole er pendler og er bare hjemme i helgene. Paret har også en praktikant boende i huset.

Spørsmål:

1. Sammenlign gruppas oppfatning om hybelboerens husholdningsstatus i forrige eksempel, med praktikantens. Hva skal til for at en losjerende skal betraktes som del av vertsfamiliens husholdning? Egen boenhet vs hybel som har felles inngang med vertsfamilien? Kost?
2. Hvem er det naturlig å regne med i Ole Olsens husholdning? Hva skal til for at dere mener en pendler bør betraktes som en egen husholdning? Hva med dagpendler, ukependler, månedspendler langtidspendler som ikke har meldt flytting eller som har meldt flytting?

Eksempel nr 3

Anna Eriksen bor i den ene delen av en generasjonsbolig. Sønnen Oddvar og svigerdatteren Trine bor i den andre delen. Ektefellen, Geir Eriksen bor på pleiehjem.

Spørsmål:

1. Hvem vil dere regne med i Oddvar Eriksens husholdning? Hvem vil dere regne med i Anne Eriksens husholdning? Bor Geir Eriksen alene eller sammen med andre?

Studenten i eksempel 1

Nesten alle deltagerne i gruppen med *eldre* mente at studenter tilhører foreldrenes husholdning. Begrunnelsen var at studenter som regel er registrert på samme adresse som foreldrene i Folkeregisteret, og at studenter er forsikret sammen med foreldrene. Et annet argument som ble brukt, var at studenter ofte tilbringer lange ferier hjemme hos foreldrene. Enkelte av deltagerne mente at utdanningslengde burde kunne brukes som et kriterium for hvilken husholdning studenter tilhører. Ifølge de eldre burde studenter som tar kortere utdanning, betraktes som en del av foreldrenes husholdning, mens studenter som holder på med lengre utdanning, burde betraktes som egne selvstendige husholdninger. Hvor grensen for kort og lang utdanning burde gå, ble imidlertid ikke diskutert. De fleste av deltagerne i eldregruppen mente at studenten i eksempelet ovenfor tilhørte foreldrenes husholdning.

Flertallet i *foreldregruppen* regnet ikke borteboende studenter som del av egen husholdning. Det som avgjorde om studentene ble regnet som en del av foreldrenes husholdninger eller ikke, var *besøkshyppigheten* hjemme hos foreldrene. Studenter som var hyppig hjemme ble regnet som en del av foreldrenes husholdning, mens studenter som var sjelden hjemme utgjorde egne selvstendige husholdninger. En av deltakerne foreslo at studenter som er hjemme minst tre netter i uka, tilhører foreldrenes husholdning.

Studentgruppen mente at studenten i eksemplet ovenfor utgjorde en egen husholdning så lenge hun studerte i en annen by. For gruppa betydde det ingenting at vedkommende ikke hadde meldt flytting. De fleste mente at det avgjørende for hvilken husholdning studenter tilhører, er hvor mye tid som tilbringes i husholdningen. En av deltakerne mente det var nok å være hjemme hos foreldrene kun i helgene for å regnes som en del av deres husholdning. De andre i gruppen delte ikke dette synet. De mente studenter som er hjemme hos foreldrene i helgene, fortsatt utgjør egne selvstendige husholdninger. Mange av studentene i gruppen mente at foreldrene deres fortsatt ville hevde de var en del av deres husholdning, selv om de hadde flyttet ut. Studentene delte ikke foreldrenes syn. De mente de utgjorde egne husholdninger så snart de hadde flyttet ut fra foreldrene. En av deltakerne mente imidlertid at hun fortsatt tilhørte foreldrenes husholdning. Begrunnelsen var at forsikringsselskapet og Folkeregisteret hadde henne registrert hos foreldrene.

Intervjuerne fortalte at borteboende studenter er en problematisk gruppe i husholdningsspørsmål. Ifølge intervjuerne må de ofte stille tilleggsspørsmål for å avgjøre hvilken husholdning studenter tilhører. En av intervjuene mente man må se på studentenes alder og lengde på studier når man skal avgjøre hvilken husholdning en student tilhører. En annen mente at det å bo *fast* på et sted er det avgjørende for hvilken husholdning en student tilhører. Å bo mer en seks måneder på et sted betydde fast, i følge vedkommende. I praksis brukte intervjuerne kriteriet om at hvis en student sov hjemme fire netter eller mer per uke, tilhører han/hun foreldrenes husholdning.

Den vernepliktige i eksempel 1

En stor del av *eldregruppen* mente at vernepliktige tilhører foreldrenes husholdning. Begrunnelsen var at verneplikten er tidsbegrenset og at vernepliktige ikke har egne husholdninger. En av deltakerne mente at vernepliktige både er en del av foreldrenes husholdning, og en del av den militære husholdningen. Dermed burde man operere med "halve" husholdningsmedlemmer.

I *forelddegruppen* var det uenighet om hvorvidt vernepliktige er en del av foreldrenes husholdning eller ikke. En av deltakerne mente at vernepliktige tilhører foreldrenes husholdning, ettersom foreldrene har utgifter på dem. Andre mente at vernepliktige tilhører foreldrenes husholdning dersom de ikke har noe annet hjem enn foreldrehjemmet. Det ble også foreslått at vernepliktige tilhører den husholdningen der de befinner seg mer enn 50% av tiden, det være seg foreldrenes husholdning, eller den militære husholdningen.

Studentgruppen prøvde å sammenligne den vernepliktiges situasjon med egen situasjon. Gruppen mente det fantes mange likhetstrekk, men det som skilte er at verneplikt ikke er frivillig, og at vernepliktige ikke kjøper inn og lager maten selv. Gruppen mente at vernepliktige tilhører foreldrenes husholdning.

Intervjuerne fortalte at familiene ofte så på vernepliktige som midlertidig fraværende, og at de dermed tilhørte familiens husholdning. Blant deltakerne var det noe uenighet om hvorvidt vernepliktige som avtjente verneplikten langt borte fra foreldrene, er en del av foreldrenes husholdning, eller om de er en del av den militære husholdningen. Intervjuerne fortalte at det kunne være litt problematisk å plasser vernepliktige i rett husholdning når det ble spurt om kosthusholdning.

Hybelboeren i eksempel 1

Gruppen av *eldre* mente hybelboere utgjør egne husholdninger så lenge de ikke har kost hos utleieren. Hvorvidt hybelboerne bor på hybel eller i sokkelleilighet har ingen betydning for hvilken husholdning de tilhører, så lenge de kjøper inn og lager maten selv.

Deltakerne i *foreldregruppen* mente hybelboere utgjør egne selvstendige husholdninger så lenge de kjøper inn og lager maten selv.

Studentene mente hybelboere utgjør egne selvstendige husholdninger. Men hvis en hybelboer er barn av utleier, mente de fleste at vedkommende tilhører foreldrenes husholdning. Studentene mente at et viktig kriterium for om hybelboere utgjør egne husholdninger eller ikke, er om de kjøper inn og lager maten selv.

Intervjuerne fortalte at de ofte måtte stille tilleggsspørsmål når de intervjuet personer med hybelboere. Spørsmålet de da måtte stille, var om hybelboerne spiste sammen med utleier.

Praktikanten i eksempel 2

Deltakerne i *eldregruppen* mente at praktikanten tilhørte vertsfamiliens husholdning.

Gruppen med *foreldre* mente at praktikanter tilhører vertsfamiliens husholdninger, da praktikanter stort sett spiser med vertsfamilien, tar hånd om barna og har forpliktelser overfor vertsfamilien. Gruppen mente også at praktikanter som ikke bor hos vertsfamilien, er en del av vertsfamiliens husholdning.

Deltakerne i *studentgruppen* mente at praktikanten i eksemplet ovenfor tilhørte vertsfamiliens husholdning. Studentene var imidlertid usikre på hvilken husholdning praktikanter som ikke bor hos vertsfamilien, tilhører. Det som talte for at de er en del av vertsfamiliens husholdning, er at de får betalt av familien for å kjøpe seg mat, og at de er mye sammen med barna til vertsfamilien. Det som talte mot, er at de bor for seg selv.

Flere av kvinnene i studentgruppen hadde tidligere arbeidet som au pair. De hadde betraktet seg selv som en del av vertsfamiliens husholdning. De fleste deltakerne i studentgruppen mente at praktikanter er en del av vertsfamiliens husholdninger.

Intervjuerne mente at praktikanter tilhører vertsfamiliens husholdninger. Intervjuerne fortalte de sjelden traff på familier med praktikanter i intervjuerjobben.

Pendleren i eksempel 2

I *eldregruppen* var det uenighet om ukependlere utgjør egne husholdninger eller om de tilhører hjemmehusholdningen. En av deltakerne mente at pendlere alltid tilhører hjemmehusholdningen. En annen mente at dette kom an på om pendlerne hadde barn med den som bodde hjemme. Andre igjen mente at pendlere både var medlemmer av hjemmehusholdningen og utgjorde egne selvstendige husholdninger. En deltaker foreslo at det var fornuftig om intervjuobjektet oppga en prosentandel som ga uttrykk for i hvor stor grad pendleren tilhørte hjemmehusholdningen. Flere av deltakerne mente at pendlere tilhører den husholdningen de er oppført med i Folkeregisteret.

Eldregruppen fant det enda vanskeligere å bli enige om hvilken husholdning langtidspendlere³ tilhører, men skillelinjene var stort sett de samme som for ukependlerne. En av deltakerne mente at langtidspendlere tilhører hjemmehusholdningen dersom de har økonomiske forpliktelser ovenfor den som bor hjemme.

To av deltakerne i *foreldregruppen*, som selv var ukependlere, mente de tilhørte hjemmehusholdningen. Den ene begrunnet dette med at hun vasket klærne sine hjemme, den andre med at han hadde økonomiske forpliktelser overfor familien hjemme. Noen av deltakerne mente at personer som bor borte mer enn fem dager i uka, er medlem av to husholdninger; en hjemmehusholdning og en egen selvstendig husholdning. Foreldregruppen diskuterte også hvorvidt det var hensiktsmessig å bruke Folkeregisteret eller reell postadresse som kriterium for hvilken husholdning pendlere tilhører. Gruppen var delt i synet på om det er Folkeregisteret eller reell postadresse som bestemmer hvilken husholdning man tilhører.

De fleste deltakerne i *studentgruppen* mente at pendleren i eksempelet ovenfor tilhørte hjemmehusholdningen ettersom han var samboer, hadde barn, og dermed økonomiske forpliktelser overfor familien. Noen av deltakerne mente han utgjorde en egen husholdning dersom han ikke bidro økonomisk til hjemmehusholdningen. Litt ut i diskusjonen kom følgende forslag til kriterium for hvilken husholdning pendlere tilhører: pendlere tilhører den husholdningen der de har tingene sine. Deltakerne ble spurt om hvilken husholdning pendlere ønsket å tilhøre. På det svarte de fleste at pendlerne ønsket å tilhøre hjemmehusholdningen.

Intervjuerne fortalte at pendlere som regel betrakter seg selv som en del av hjemmehusholdningen. Intervjuerne fortalte videre at de ikke fant det vanskelig å plassere pendlere i rett husholdning. Den eneste gruppen pendlere som kunne være litt vanskelige å plassere, var voksne barn som pendlet.

³ Med langtidspendlere menes her de som arbeider borte mer enn en til to uker av gangen, for eksempel sjømenn og oljearbeidere.

Beboerne i generasjonsboligen i eksempel 3

Foreldregruppen mente at generasjonsboligen bestod av to husholdninger. Dette gjaldt med mindre beboerne i de to husholdningene spiste sammen regelmessig.

Studentene var enige om at det var to husholdninger i familien Eriksens bolig.

Intervjuerne mente at generasjonsboligen bestod av to husholdninger.

Eksemplet med beboerne i generasjonsboligen ble ikke diskutert i eldregruppen.

Person på pleiehjem i eksempel 3

Gruppen med *eldre* mente at en ektefelle som bor på institusjon både er en del av hjemmehusholdningen og en del av institusjonens husholdning. En av deltakerne, som selv hadde sin kone på institusjon, sa han følte seg som aleneboer og at kona tilhørte husholdningen på institusjonen. Han understreket imidlertid at hvis kriteriet for plassering i husholdning var felles økonomi, så tilhørte kona mannens husholdning, ettersom det var han som betalte for klærne hennes.

Foreldregruppen mente at personer på pleiehjem er en del av husholdningen på pleiehjemmet dersom de bor der på permanent basis.

Gruppen med *studenter* mente at mannen på pleiehjem tilhørte pleiehjemmets husholdning med mindre han skulle tilbake til kona igjen.

Intervjuerne var enige om at mannen på pleiehjem hadde sin husholdning der.

Eget spørsmål til intervjuerne

Intervjuerne ble spurt om det var vanlig at de måtte korrigere folks forståelse av hvem som tilhørte husholdningen. På det svarte de at det forekom relativt sjelden. Videre ble de spurt om hvordan de identifiserte tilfeller der de måtte gjøre bruk av oppfølgingsspørsmål. Flere mente at det var noe man kunne høre, f.eks. hvis respondenten tok en pause, eller ble litt usikker.

Opplesing av kosthusholdningsspørsmålet (punkt 4.1 i intervjuguide A)

Denne oppgaven gikk ut på at et av kosthusholdningsspørsmålene som benyttes i SSBs undersøkelser ble lest opp for deltakerne. Etter at spørsmålet var lest opp, skulle deltakerne

skrive ned det de husket av spørsmålet. Hensikten var å se hva deltakerne husket og få tilbakemelding på om spørsmålet ble oppfattet som vanskelig eller ikke. Ordlyden var som følger:

Vi vil gjerne vite hvem som tilhører din kosthusholdning. Med kosthusholdning mener vi personer som bor i samme bolig som deg og som du har felles matbudsjett eller felles økonomi med. Regn med familiemedlemmer som avtjener verneplikten og som pendler, også de som vanligvis overnatter borte i forbindelse med jobb, samt eventuelle praktikanter. Barn over 18 år som er bosatt utenfor hjemmet i forbindelse med studier eller skolegang, samt familiemedlemmer bosatt på institusjon, skal ikke regnes med i kosthusholdningen. Hybelboere skal ikke regnes med dersom ikke kost inngår i leieavtalen.

De fleste i *eldregruppen* syntes at definisjonen var lang, og at det var vanskelig å huske hvem som skulle regnes med i husholdningen. En av deltakerne sa han merket seg ordet "kosthusholdning" som et stikkord.

I likhet med *eldregruppen* syntes også *foreldrene* at definisjonen var lang og at det var vanskelig å få med seg innholdet i den. Gruppen merket seg at "kosthusholdning" var et sentralt begrep, og gruppen begynte å diskutere forskjellen mellom kosthusholdning og husholdning. Flere av deltakerne mente at kosthusholdning relaterte seg til mat, det å ha måltider eller matutgifter felles. Noen av deltakerne mente at kosthusholdning rommet flere utgifter enn bare mat. En av deltakerne mente at det gamle uttrykket "kost og losji" var det samme som kosthusholdning.

Intervjuerne ble spurt om de pleide å lese opp husholdningsspørsmålet ordrett eller om de hadde sin egen måte å presentere spørsmålet på. Intervjuene ble også spurt om hvordan det var å lese opp lange spørsmål, som kosthusholdningsspørsmålet, på telefon. En av deltakerne svarte at hun pleide å lese opp spørsmålet ordrett. Andre fortalte at de pleide å dele opp spørsmålet i mindre deler, fordi de ofte ble avbrutt av intervjuobjektet og måtte forklare begreper. Intervjuene ble også spurt om det var noen grupper av mennesker som ofte ble glemt når folk svarte på husholdningsspørsmål. Intervjuerne mente at borteboende studenter og eldre som bor hos barna sine, er grupper av mennesker som har en tendens til å bli glemt i husholdningsspørsmål. En av intervjuerne sa at det kan være vanskelig å kartlegge kosthusholdninger når de som bor sammen ikke deler *likt* på alle ting, slik som ofte er vanlig hos studenter og unge. Intervjuerne nevnte også at det kunne være vanskelig med unge som var usikre på om de var samboere eller ikke. De dette gjaldt, var først og fremst unge som hadde hver sin bolig, men som for det meste av tiden bodde i den ene boligen. Disse syntes det var vanskelig å bestemme seg for om de fortsatt utgjorde selvstendige husholdninger, eller om de var en felles husholdning. I samtalen med intervjuerne kom det også fram at foreldre har en tendens til å inkludere barn som bor i egen leilighet i foreldrenes hus, i familiehusholdningen. Dette til tross for at barna spiser hos seg selv, og at de har eget matbudsjett.

Sammen med den forrige øvelsen der deltakerne ble bedt om å vurdere hvilken husholdning tvilstilfellene tilhørte, viste denne øvelsen at oppgaven med å tolke hvem som tilhører og ikke tilhører en husholdning, bør overføres til intervjuer/intervjuerprogrammet. Slik husholdningsspørsmålene er laget i dag, er det intervjuerobjektets oppgave å vurdere hvem som tilhører og ikke tilhører en husholdning. Fokusgruppene har vist at denne praksisen er uheldig. Årsaken er at folk tolker husholdningsdefinisjonene ulikt, hvilket gjør at husholdningsdataene blir usikre.

På grunn av tidsbrist ble det oppleste kosthusholdningsspørsmålet ikke diskutert i gruppen med studenter.

Begrepsdiskusjon (punkt 4.2 i intervjuguide A)

Når man skal lage spørsmål til spørreundersøkelser, er det viktig å bruke formuleringer som folk forstår. Ettersom innholdet i ord og uttrykk endrer seg over tid, ble formuleringer som benyttes i dagens husholdningsspørsmål, samt forslag til nye formuleringer, diskutert i gruppene. Formuleringene som ble diskutert var:

"ha minst ett daglig måltid felles" eller "ha felles matbudsjett"

"ha felles matbudsjett" eller "ha felles økonomi"

"bohusholdning" versus "personer som er fast bosatt i boligen"

"personer som er fast bosatt i boligen" versus "personer som bor i samme bolig"

"familiemedlemmer som avtjener verneplikten" versus "personer som er i førstegangs militærtjeneste"

Deltakerne i *eldregruppen* mente at formuleringen *"ha minst et daglig måltid felles"* var mer presis enn *"ha felles matbudsjett"*. Ingen av formuleringene ble ansett for å være vanskelig å bruke i forhold til pendlere og vernepliktige.

Da gruppen med eldre ble bedt om å sammenligne formuleringene *"ha felles matbudsjett"* og *"ha felles økonomi"*, mente gruppen at formuleringen *"ha felles økonomi"* var mer omfattende enn *"ha felles matbudsjett"*. En av deltakerne mente at en slektning som bor på institusjon ikke trenger å være en del av matbudsjettet, selv om vedkommende er en del av økonomien.

Gruppen ble spurt om hva formuleringene *"personer som er fast bosatt i boligen"* og *"personer som bor i samme bolig"* innebærer. "Bolig" er der man bor ble det sagt, og ved å legge til ordet "fast" mener man der man er registrert i Folkeregisteret.

Det kom fram flere synspunkter når formuleringene ”*ha minst et daglig måltid felles*” og ”*ha felles matbudsjett*” ble diskutert i foreldregruppen. Flere av deltakerne mente formuleringen ”*ha felles matbudsjett*” forutsetter at man må bidra økonomisk for å regnes som en del av husholdningen. Mot dette resonnementet ble det innvendt at barn da utelukkes fra husholdninger, selv om de er en naturlig del av husholdningene. Etter hvert kom gruppa fram til at det ikke var nødvendig å spise sammen for å tilhøre samme husholdning. En av deltakerne foreslo å bruke formuleringen ”*daglig spise to måltider fra et felles husholdningsbudsjett*” i kosthusholdningsspørsmålet. Også mot denne formuleringen kom det kritikk. Flere mente det var galt å bruke ordet daglig og å ha med et spesifikt antall måltider, da mange spiser på jobb og til forskjellige tider av døgnet. Enkelte av deltakerne mente det ble for snevert å bare ha med utgifter til kost i kosthusholdningsspørsmålet.

Gruppen med foreldre mente det var forskjell på å ”*ha felles matbudsjett*” og å ”*ha felles økonomi*”. Å ”*ha felles økonomi*” var noe mer omfattende enn å ”*ha felles matbudsjett*”. I gruppen var det uenighet om hvorvidt borteboende barn, som fikk økonomisk støtte av foreldrene, var en del av foreldrenes husholdning eller om de utgjorde egne selvstendige husholdninger. En av deltakerne mente dette kom an på størrelsen på støtten. En annen mente størrelsen var irrelevant. Ifølge vedkommende utgjorde barna egne husholdninger og pengebeløpet burde betraktes som en gave. En av deltakerne mente at det ikke er kostnadene som er avgjørende for hvilken husholdning man tilhører, det som er avgjørende er at man bor på samme sted og deler hverdage.

Foreldregruppen mente det var forskjell på ”*personer som er fast bosatt i bolig*” og ”*personer som bor i samme bolig*”. Gruppen mente den førstnevnte formuleringen stiller større krav til at folk må bo fast i en bolig. I den sistnevnte formuleringen åpnes det opp for at også personer som bor midlertidig i en husholdning, kan regnes som en del av husholdningen. Gruppen foreslo å bruke formuleringen ”*personer i samme bolig med felles kost- eller matbudsjett*” for å definere kosthusholdning.

To formuleringer om vernepliktige ble testet ut på foreldregruppen. Det var formuleringene; ”*familiemedlemmer som avtjener verneplikten*” og ”*personer som er i førstegangsmilitærtjeneste*”. Med den første formuleringen forstod foreldrene familiemedlemme som avtjener førstegangstjeneste. Med den andre formuleringen forstod gruppen personer som avtjener militær verneplikt. Gruppen foreslo å bruke uttrykket ”*militær og sivil førstegangstjeneste*”.

Mange av deltakerne i studentgruppen mente at å ”*ha minst et daglig måltid felles*” innebar å spise sammen, hjemme eller ute, og at det ikke nødvendigvis innebar at man tilhørte samme husholdning. Gruppen mente formuleringen ”*ha felles matbudsjett*” var mer rettet mot det å tilhøre en husholdning der alle bidrar for å dekke utgiftene til husholdningen. Gruppen understreket at barn ikke trenger å bidra for å regnes som en del av husholdningen.

Studentgruppen mente at å *”ha felles økonomi”* var noe mer omfattende enn å *”ha felles matbudsjett”*. Det ble sagt at man kan ha felles matbudsjett uten å ha felles økonomi.

Studentene sa de aldri hadde hørt begrepet *”bohusholdning”* tidligere. Studentene mente formuleringen *”personer som er fast bosatt i boligen”* muligens betydde det samme som bohusholdning. Noen av deltakerne mente man ikke trenger å bo fast på et sted for å tilhøre en bohusholdning.

De fleste deltakerne i studentgruppen mente formuleringen *”familiemedlemmer som avtjener verneplikten”* er mer omfattende enn *”personer som er i førstegangsmilitærtjeneste”*. Den første formuleringen inkluderer også personer som avtjener siviltjeneste og personer som er på repetisjonsøvelse.

Enkelte av intervjuerne mente det var bedre å bruke formuleringen *”ha minst et daglig måltid felles”* enn *”ha felles matbudsjett”*. En av intervjuene sa at respondentene muligens kan ha problemer med å forstå ordet *budsjett* og at det derfor er bedre å bruke formuleringen *”ha minst et daglig måltid felles”*. En annen mente at unge som bor på hybel hos foreldrene sine, kan ha lettere for å vurdere hvilken husholdning de tilhører, dersom formuleringen *”ha felles matbudsjett”* blir brukt.

I diskusjonen omkring uttrykkene *”ha felles matbudsjett”* og *”ha felles økonomi”* ble gruppen enig om at de likte formuleringen *”ha felles matbudsjett”* best. Årsaken var at denne formuleringen var mer konkret en den sistnevnte formuleringen. *”Felles kost”* ble også introdusert som en mulig formulering .

Intervjuerne likte formuleringen *”fast bosatt i boligen”* framfor *”bohusholdning”*.

Formuleringene *”personer som er fast bosatt i boligen”* og *”personer som bor i samme bolig”* hadde forskjellig meningsinnhold for intervjuerne. Den første formuleringen ble tolket som at bare personer som er fast bosatt i boligen, dvs. oppført å skulle bo der ifølge Folkeregisteret, ble regnet som en del av husholdningen. Den andre formuleringen ble tolket videre. Her ble også andre mennesker, enn de som er oppført å skulle bo der ifølge Folkeregisteret, inkludert i husholdningen. En av intervjuene mente pendlere og hybelboere vil bli utelukket fra husholdningene dersom man bruker formuleringen *”personer som er fast bosatt i boligen”* i et nytt kosthusholdningsspørsmål.

Spørsmålsformuleringer (punkt 5 i intervjuguide A)

Hensikten med denne delen av intervjuet var å få idéer til hvordan man kan formulere et nytt kosthusholdningsspørsmål. Hver av deltakerne fikk utdelt et ark med tabellen som benyttes ved kartlegging av kosthusholdninger. Med utgangspunkt i svaralternativene i tabellen skulle

deltakerne komme med idéer til hvordan et nytt kosthusholdningsspørsmål kunne formuleres. Tabellen som ble delt ut til deltakerne så slik ut:

Husholdningsmedlem nr Navn		Fødselsdato			Hvilket familieforhold eller annen tilknytning har han/hun til deg? BRUK KODENE NEDENFOR	
		DAG	MND.	ÅR		
1	Deg selv:	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
2		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
3		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
4		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
5		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
6		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
7		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
8		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
9		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
10		<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

KODER FOR FAMILIEFORHOLD ELLER ANNEN TILKNYTNING

02	Ektefelle	06	Søsken	11	Annen slektning
03	Samboer	07	Foreldre/svigerforeldre	12	Losjerende/hybelboer
04	Sønn/datter	08	Svigersønn/ - datter	13	Arbeidshjelp
05	Stebarn	09	Besteforeldre	14	Annen, ikke slekt
		10	Barnebarn		

I tillegg til å komme med idéer til hvordan et nytt kosthusholdningsspørsmål kunne formuleres, ble deltakerne bedt om å ta stilling til hvilken av de to spørsmålsstrategier nedenfor de likte best:

1. Oppgi hvem som er medlem av husholdningen, og for hvert navn som nevnes, oppgi alle opplysninger om vedkommende.
2. Oppgi antall personer i husholdningen, oppgi deretter navnet på alle medlemmene av husholdningen. Samle så inn opplysninger om hvert av navnene på lista.

De fleste i *eldregruppen* foretrakk den sistnevnte strategien. Begrunnelsen var at det var lettere å få med seg alle husholdningsmedlemmene når man visste det nøyaktige antallet medlemmer i husholdningen. Tilhengerne av den førstnevnte strategien mente det fantes en risiko for å blande sammen personer og tilleggsopplysninger når man brukte den andre strategien. Noen av de eldre var skeptiske til å oppgi alder på telefon.

Eldregruppen ble også spurt om de ville ha husket å oppgi en praktikant, dersom de hadde blitt spurt om sammensetningen av husholdningen sin. Det var delte meninger om dette. Noen mente de ville ha husket det, andre mente de ville ha glemt det. Deltakerne i eldregruppen mente det ville være en fordel dersom intervjuerne opplyste at praktikanter skal regnes med som en del av husholdningen.

En av *foreldrene* ønsket å innlede husholdningsspørsmålet med en definisjon av husholdningsbegrepet, for deretter å spørre hvem som tilhørte husholdningen. En annen mente dette var problematisk, og at man heller burde dele opp spørsmålet i flere delspørsmål. Noen av deltakerne mente det var viktig at intervjueren tilpasset husholdningsspørsmålet etter hvem han/hun intervjuet. Når det gjaldt hvilken strategi foreldregruppen foretrakk, viste det seg at ingen av strategiene ble foretrukket. Istedenfor lanserte de sin egen variant. Gruppen ønsket å starte husholdningsspørsmålet med å få navnene på alle medlemmene av husholdningen. Deretter ønsket de å samle inn den nødvendige informasjonen for hvert enkelt husholdningsmedlem.

De fleste deltakerne i *studentgruppen* foretrakk den førstnevnte strategien, da de mente det var lettere å samle inn registeropplysninger for hver enkelt person som ble nevnt.

En av studentene foreslo følgende formulering for bruk i telefonundersøkelser: "Hvem vil du si tilhører din husholdning? Nevn deres navn, fødselsdato og hvilken tilknytning de har til deg".

Studentene foreslo følgende spørsmålsformulering for postale undersøkelser: "Skriv navnet på alle i husholdningen din under Navn. En person for hver linje. Fyll deretter ut personenes fødselsdato og relasjon til deg".

Flertallet av *intervjuerne* foretrakk den sistnevnte strategien. Begrunnelsen var at det var lettere å få med alle husholdningsmedlemmene når de visste størrelsen på husholdningen. Gruppen mente det var smart å starte med den eldste personen i husholdningen, for deretter ta hvert enkelte husholdningsmedlem i synkende rekkefølge. Intervjuerne fortalte at det ofte var nødvendig å stille tilleggsspørsmål. Man kunne velge flere alternativer for å spørre etter husholdningens størrelse; "*hvor mange bor sammen med deg?*", "*hvor mange er det som bor i din husholdning?*", "*hvor mange er registrert i boligen?*" eller "*er dere flere som bor sammen i husholdningen, eller er du alene?*". Den som foreslo den siste formuleringen, mente man fikk med *relasjon* på kjøpet når man spurte på denne måten. Gruppen mente det var lettere for respondentene om de fikk inkludere seg selv når de ble spurt om antall medlemmer i husholdningen.

Intervjuerne understreket nødvendigheten av at de nye husholdningsspørsmålene burde være korte og presise spørsmål.

Litteraturliste

Haraldsen, G. (1999): *Spørreskjemametodikk etter kokebokmetoden*, Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Hauge, I. (2000): Standard for begreper og kjennemerker knyttet til familie- og husholdningsstatistikken, Rapport 2000/5: Statistisk sentralbyrå.

Kreuger, R. A. (1994): *Focus Groups - A Practical Guide for Applied Research*. Thousand Oaks, USA: SAGE Publications

Rønning, E. (1999): Fokusgrupper om opplysninger om skolegang, Notater 99/29, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå, intervju-seksjonen (2000): Samordnet levekårsundersøkelse 2000 Instruks, Orientering og veiledning for intervjuere, Internt notat.

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

- 2001/41 T.M. Normann: Bostedets betydning. Dokumentasjonsrapport. 36.
- 2001/42 B.A. Holth og J.T. Prangerød: Lederskapsundersøkelsen 2000. Dokumentasjonsrapport. 245s.
- 2001/43 T. Fæhn, J.-A. Jørgensen, T. Åvitsland, W. Drzwi: Næringsfordelte skatteutgifter. Dokumentasjon av beregningsgrunnlaget i ERA-beregningene 1998. 47s.
- 2001/44 KOSTRA - VAR-rapport 2001. 34s.
- 2001/45 KOSTRA - Kulturminne, natur og nærmiljø. 38s.
- 2001/46 KOSTRA: Arbeidsgrupperapporter 2001 - hefte 1. 58s.
- 2001/47 KOSTRA: Arbeidsgrupperapporter 2001 - hefte 2. 46s.
- 2001/48 Rapport fra arbeidsgruppa for KOSTRA - Samferdsel. 27s.
- 2001/49 L. Vågane: Undersøkelse om fysisk aktivitet blant personer i alderen 55-75 år: Dokumentasjonsrapport. 22s.
- 2001/50 L-C. Zhang: Estimeringsmetode for familie-/husholdningsfordeling. 17s.
- 2001/51 K.I. Bøe og J. Lajord: FD - Trygd: Dokumentasjonsrapport. Statsansatte. 1992-1999. 28s.
- 2001/52 I. Sagelvmo og H. Sjølie: Beregning av næringene jordbruk og skogbruk i nasjonalregnskapet. 51s.
- 2001/53 L.Solheim: Kvartalsvis lønnsindeks - definisjon av parametere, beregning av estimater og overvåkning av kvaliteten. 24s.
- 2001/54 O. Klungsoyr: Sesongjustering av tids-serier. Spektralanalyse og filt-rering.47s.
- 2001/55 F. Brunvoll, S. Homstvedt og H. Høie: Mulighetenes marked? SSB-statistikk til regjeringens resultatoppfølging på miljøvernområdet. Potensial og foreløpige prioriteringer. 153s.
- 2001/56 E. Rønning: Trekk ved barn og unges levekår på 1990-tallet. 75s.
- 2001/57 A. Andersen, A.G. Hustoft, A. Rolland, S.T. Vikan: Dokumentasjon av levekårsundersøkelsene. 63s.
- 2001/58 J. Lajord, C. Nordseth: FD - Trygd: Dokumentasjonsrapport. Arbeidssøkere. 1992-1999. 76s.
- 2001/59 A.K. Enge, V. Hansen og B. Tornsjø: Planlegging av et statistikkssystem for energibruk i næringsbygg. 47s.
- 2001/60 G. Daugstad, J. Einarsen, B. Holtet, T. Krokstad og T. Vangen: Dokumentasjonsnotat for FylkesKOSTRA videregående opplæring 2001. 127s.
- 2001/61 J. Epland og M.I. Kirkeberg: Dokumentasjon av inntektsstatistikken for personer og familier 1993-1998: En nærmere beskrivelse av inntektsvariabler for Folke- og boligtellingsen 2001. 51s.
- 2001/62 R.N. Johnsen: Undersøking om foreldrebetaling i barnehagar, august 2001. 39s.
- 2001/63 T. Granseth: Formidling av private hytter gjennom hytteformidler. 30s.
- 2001/64 R. Johannessen: Mikroindeksformel i konsumprisindeksen. 24s.
- 2001/65 S. Lien og C. Nordseth: FD - Trygd: Dokumentasjonsrapport. Fødsels- og sykepenger. 1992-1999. 117s.
- 2001/66 O. Haugen: Utrekning av vektorer til inntekts- og formuesundersøkingane 1999. 26s.
- 2001/67 S. Strømsnes og T. Hagen: Datafangst lønnsstatistikk - en systematisk gjennomgang av prosesser fra utsending av skjema til data er ferdig for tabellproduksjon. 20s.